

LÆRERARK DANMARK: NATIONALSTAT, DEMOKRATI OG MEDBORGERSKAB

I 1789 begyndte demokratiet at presse sig på som ny styreform. Danmark bestod efter 1814 af kongeriget, hertugdømmerne Slesvig, Holsten, Lauenborg, Færøerne, Island, Grønland og de koloniale øer, bl.a. De Vestindiske Øer. Danmark var en såkaldt helstat, som var både multinational og flersproglig.

I processen med udvikling af et demokratisk styre opstod spørgsmålet om, hvordan man kunne indføre demokrati og samtidig holde fast på helstaten.

En vigtig del af demokratiet er demos/folket. Folket ændrede status fra at være undersåtter til at være borgere. Men hvem var folket i helstaten? Som nævnt ovenfor bestod helstaten på dette tidspunkt af flere forskellige folk og sprog.

Rousseau og Herder formulerede principper for den nye politiske tænkning. Herder formulerede, at demos besidder den kulturelle magt. Folket kom til at være et særegent folk, som udvikler en kulturel identitet ved f.eks. at have samme sprog.

Udviklingen af den demokratiske proces i Danmark blev en lang og sej kamp, og i en periode havde Danmark to forfatninger, hvilket betød, at demokratiet kun blev indført i kongeriget. I hertugdømmerne gjaldt en anden forfatning.

Med nederlaget i 1864 tabte Danmark de tre hertugdømmer. Dermed kom Danmark tæt på definitionen af en nationalstat, hvor der er overensstemmelse mellem stat, sprog, kultur og nation. Der var dog stadig 200.000 danskere under tysk herredømme, og de nordatlantiske øer kunne heller ikke helt betragtes som del af den danske nationalstat.

I den fortsatte proces udviklede etnicitetsprincippet sig i Danmark, hvilket udviklede den flersprogede og multinationale stat. Men efter 1864 blev det i Danmark forestillingen om en etnisk homogen nationalstat, der blev rammen for demokratiet i Danmark.

Det betyder, at nationalisme som homogenitetsskabende faktor ikke kun afhænger af evnen til at huske, men også evnen til at glemme.

Efter krigen i 1864 glemte man, at Danmark havde været en multinational stat, og i stedet udvikledes nye historier og fortællinger om danskhed og danskere i fortiden. Gennem historiske myter og fortællinger opstod fortællingen om Danmark som en dansk nation, der havde eksisteret i tusinder af år. Opbygningen af det nationale fællesskab, den nationale identitet, blev bl.a. udviklet i grundskolerne, højskolerne, gymnasiet m.m. Det nationale fællesskab blev grundlaget for det demokratiske fællesskab.

Efter 1945 blev der på baggrund af krigen igen drøftet udviklingen af og grundlaget for demokrati. Men spørgsmål om identitet er fortsat til diskussion både i Danmark og i Europa.

Danmark er den del af en global verden, det er en multikulturel og flersproget nation, men det er tydeligvis vanskeligt at udvikle tanken om nationalstaten, hvilket afspejler sig i den offentlige debat om, hvem der kan være dansker, hvornår man kan være dansker, og hvornår man er dansk nok.

Yderligere læsning:

Medborgerskab, identitet og demokratisk dannelse. Ove Korsgaard (red.) 2005, Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag